

Щавель український – *R. ucranicus* Fisch ex Spreng. – (!!), 3, ЄЧС.

Юринея вапнякова – *Jurinea calcarea* Klok. – (!!), 3.

Юринея верболиста – *J. salicifolia* Grun. – (!!), 3.

Юринея волошковидна – *J. cyanoides* (L.) Reichenb. (*J. pseudocyanoides* Klok.) – (!!), 3, Берн.

Ялівець звичайний – *Juniperus communis* L. – (!!), 2.

Таким чином, складений нами список нараховує 334 види судинних рослин, що становить близько 17% флори області. Серед них 60 охороняються в межах країни (ЧКУ), 14 включені в додаток I Бернської конвенції (Берн.), 7 – охороняються в Європі (ЄЧС), 3 – охороняються у всесвітньому масштабі (МСОП). Найбільш загрозливий стан мають 29 видів (категорія – 0), популяції більшості яких нині, очевидно, зникли. Щодо них доцільні заходи по обстеженню відомих з літератури місцезростань, розробка програми збереження їх локальних популяцій, репатріації популяцій окремих із них у природні ценози. Значна кількість видів (84) належать до 1-ї та 2-ї категорії і складають групу високого ризику. Щодо них актуальним є створення на територіях і природних урочищах, де вони зростають, відповідних форм заповідних об'єктів. Для решти 219 видів (категорії 3 і 4) першочерговим заходом щодо забезпечення охорони є організація моніторингу стану їх популяцій.

Література

- Бортняк М.М., Любченко В.М., Войтюк Ю.О. (1990): Рідкісні види флори Середнього Придніпров'я у флорі Михайлівського соснового лісу на Черкащині. - Укр. ботан. журн. 47 (4): 70-73.
- Бортняк М.М., Любченко В.М., Войтюк Ю.О., Голяченко Т.В. (1991): Флора Михайлівського соснового лісу на Черкащині. - Вісник Київ. ун-ту: хім.-біол. науки та науки про землю. 1: 44-50.
- Гловацька Є.Д. (1950, 1952): Флора Канівського біогеографічного заповідника та його околиць. - Тр. Канівського біогеографічного заповідника. 8: 21-45; 10: 45-73.
- Зеров Д.К. (1924): До флори Черкаської округи (Кол. Черкаський та Чигиринський повіти). - Вісн. Київськ. бот. саду. 1: 5-26.
- Зеров К.К. (1976): Формирование растительности и зарастание водохранилищ Днепровского каскада. Киев: Наук. думка. 1-141.
- Злаки України / Прокудін Ю.Н., Вовк А.Г., Петрова О.А., Єрмоленко Е.Д., Верниченко Ю.В. К.: Наук. думка, 1977. 1-518.
- Кагало О.О., Сичак Н.М. (2002): Рідкісні, зникаючі та інші види судинних рослин Львівської області (Україна), які потребують охорони. - Наукові основи збереження біотичної різноманітності. 4: 47-58.
- Клеопов Ю.Д. (1928): Рештки степової рослинності в Черкаській окрузі. - Охорона пам'яток природи на Україні. 2: 37-49.
- Клеопов Ю.Д. (1929): Доповнення до флори Черкащини. - Вісн. Київськ. бот. саду. 9: 3-17.
- Конішук В.В. (2004): Нові місцезнаходження рідкісних рослин у Черемському природному заповіднику. - Запов. справа в Україні. 10 (1-2): 18-23.
- Корелякова И.Л. (1977): Растительность Кременчугского водохранилища. Киев: Наук. думка. 1-200.
- Куземко А.А. (2000): Рослинний покрив долини нижньої течії р. Рось та шляхи його збереження. - Укр. ботан. журн. 57 (5): 523-533.
- Куземко А.А. (2002): Охорона флори і рослинності долини річки Рось. - Укр. ботан. журн. 59 (5): 569-577.
- Кучерява Л.Ф. (1983): Флора высших водных и прибрежно-водных макрофитов Каневского заповедника и ее охрана. - Охрана, изучение и обогащение растительного мира. 10: 19-32.
- Любченко В.М. (1980): Нові місцезростання рідкісних орхідних (Orchidaceae) в Середньому Придніпров'ї. - Укр. ботан. журн. 37 (1): 9-18.
- Моляка О.Н. (1961): Флора і рослинність річки Рось долини річки Рось і її приток. - Автореф. дис. ... канд. біол. наук. К. 1-16.
- Определитель высших растений Украины. Киев: Наук. думка, 1987. 1-546.
- Пачоский И.К. (1886): Очерк флоры окрестностей г. Умани Киевской губернии. - Зап. Киев. об-ва естествоиспытателей. 8 (1-2): 371-436.
- Пачоский И.К. (1905) 1906: Ботаническая экскурсия в Чигирин Киевской губернии. - Тр. Бот. сада Юрьевск. ун-та. 6 (2).
- Підоплічко М.М. (1926): Матеріали до флори Звенигородщини. - Укр. ботан. журн. 3: 21-28.
- Собко В.Г., Косенко І.С. (2001): Рідкісні та зникаючі види рослин Черкаської області. (Сторінками Червоної книги України). Київ: Фітосоціоцентр. 1-211.
- Толмачев А.И. (1974): Введение в географию растений. Ленинград: Ленингр. ун-т. 1-244.
- Фінн В.О. (1924): До флори Уманщини. - Укр. ботан. журн. 2: 7-18.
- Флора УРСР. Київ: АН УРСР, 1938-1965. Т. 1-12.
- Чопик В.І., Бортняк М.М., Войтюк Ю.О., Погребенник В.П., Кучерява Л.Ф., Нечитайло В.А., Любченко В.М., Шевчик В.Л. (1998): Конспект флори Середнього Придніпров'я. Судинні рослини. - Київ: Фітосоціоцентр. 1-137.
- Чорна Г.А. (2002): Флора вільшняків верхів'я р. Сороки (басейн р. Південного Бугу). - Ю.Д. Клеопов та сучасна ботанічна наука. Мат-ли читань, присвяч. 100-річчю з дня народж. Ю.Д. Клеопова (Київ, 10-13 листопада 2002 р.). 403-407.
- Шевчик В.Л., Сенчило О.О., Воробйов Є.О., Кондратюк І.М. (1997): Рослинність північно-західної частини болота Ірдинь. - Укр. фітоцен. зб. Київ. Сер. А. 1 (6): 92-100.
- Шевчик В.Л., Соломаха В.А., Войтюк Ю.О. (1996): Синтаксономія рослинності та список флори Канівського природного заповідника. - Укр. фітоцен. зб. Київ. Сер. Б. 1: 1-120.
- Яната Н.О. (1912): Опис рослин, зібраних д. Громегою в Черкаському повіті на Київщині. - Збірн. прир.-техн. секції Укр. наук. тов-ва. 2: 109-154.
- Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. (1999): Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. Kiev. 1-346.

ЗНИКЛІ ТА ЗНИКАЮЧІ ВИДИ ФЛОРИ БУКОВИНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ

А.І. Токарюк, І.І. Чорней

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

Extinct and critically endangered species of flora of the Bukovinian Precarpathians. - Tokaryuk A.I., Chorney I.I. - Nature Reserves in Ukraine. 12 (1): 17-25. - On the basis of generalization of the literal sources, herbarium materials and own research verified list of rare plants species of the Bukovinian Precarpathians, which is according to the existing categorization of IUCN evaluated as Extinct and Critically Endangered species. Measures regarding the protection of the representative location of growing Critically Endangered species are proposed.

Відомо, що саме рідкісні та зникаючі види значною мірою допомагають з'ясувати закономірності іс-

торії, динаміки й еволюції флори та рослинності. Зникнення або поява у складі флор нових видів відбуваєть-

ся саме через категорію раритетних видів. Саме тому флористичні дослідження Буковинського Прикарпаття спрямовані на встановлення переліку раритетних видів, з'ясування причин їх рідкості, отримання об'єктивної інформації про сучасний стан цих видів, упродовження моніторингового аналізу, розробку ефективних шляхів стабілізації та відновлення популяцій.

Об'єкт і методи дослідження

Об'єктом дослідження є раритетні види флори Буковинського Прикарпаття. При складанні кадастру поширення раритетних видів рослин використовували гербарні матеріали Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (КВ), Державного природознавчого музею НАН України (м. Львів) (LWS), Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича (CHER), літературні відомості та результати власних польових досліджень, що проводили упродовж 1999–2005 рр. напівстаціонарним і маршрутно-експедиційним методами. Види, які охороняються на державному рівні, наведені за другим виданням Червоної книги України (1996). Категорії рідкості видів безпосередньо на території Буковинського Прикарпаття подано за шкалою МСОП (IUCN..., 1994). Номенклатура таксонів наводиться за публікацією С. Мосякіна і М. Федорончука (Mosyakin, Fedoronchuk, 1999).

Результати й обговорення

За результатами багаторічних досліджень з урахуванням усіх доступних гербарних і літературних джерел нами складений перелік раритетних видів, які раніше достовірно траплялися на території Буковинського Прикарпаття, а зараз відсутні будь-які відомості про їх сучасний стан. Хорологічна інформація по кожному виду свідчить, що вони були представлені локальними ізольованими популяціями і прив'язані до конкретних типів угруповань. Відсутність сучасних даних про ці види є показником або руйнування унікальних для Буковинського Прикарпаття екосистем та збіднення біотичної різноманітності флоро- і ценофонду цього регіону, або показником недостатньої вивченості флори певних районів Буковинського Прикарпаття. Цілеспрямовані експедиційні дослідження з метою виявлення місцезростань цих видів у відомих місцезнаходженнях не призвели до бажаних результатів. Ми віднесли їх до групи видів, які не виявлені на даній території упродовж останніх 50–100 років.

За сучасною категоризацією рідкісних і зникаючих видів МСОП (IUCN..., 1994) їх можна віднести до рангу можливо зниклих (Extinct, EX), тобто таких, які раніше достовірно відомі для даної території, але після повторних пошуків їх не знайдено. В еколого-ценотичному відношенні 7 видів цієї категорії приурочені до угруповань болотної та прибережно-водної рослинності Глибоцького та Вижницького адміністративних районів Чернівецької області. Саме флора цих районів зазнала значних змін, спричинених антропогенними факторами (осушування й освоєння боліт, меліоративні

роботи), що, ймовірно, призвело до зникнення нижче наведених видів.

Зниклі види

Lycopodiella inundata* – циркумполярний вид, занесений до Червоної книги України (1996). Росте в невластивих для плаунових умовах (на торфовищах, вологих пісках). Наводився для сіл Кам'янка та Петричанка (ґора, 1928; Чорней та ін., 2001; *CHER*: 16.09.1928, Е. ґора; 4.07.1929, М. Guşuleac, Е. ґора; “Flora Romaniaae Exsiccata”, 1934, Е. ґора) Глибоцького району, а також вказувався для долини р. Сірет з околиць с. Черепківці (Глибоцький район) – смт Глибока (*CHER*: 20.07.1929, М. Guşuleac, Е. ґора).

Oxycoccus palustris – циркумполярний вид, зазначений для ур. Сіснія в околицях смт Берегомет (Guşuleac, 1930; *CHER*: 6.12.1929, 7.12.1929, М. Guşuleac, Е. ґора; 14.07.1930, М. Guşuleac, Е. ґора) та с. Лукавець (між р. Міхідра та р. Міходерка) (Guşuleac, 1930; *CHER*: 14.07.1930, М. Guşuleac) Вижницького району.

Nymphaea alba – європейський вид, вказувався для низки населених пунктів Глибоцького району: села Кам'янка і Йорданешти (Просіка) та смт Глибока (Herbich, 1859; Knapp, 1872), с. Петричанка (Herbich, 1859; *CHER*: 13.09.1928, Е. ґора), а також с. Черепківці (ґора, 1928).

Drosera rotundifolia – циркумполярний вид, наводився для долини р. Сірет (Глибоцький район) з околиць с. Петричанка (ґора, 1928; Guşuleac, 1930; *CHER*: 16.09.1928, Е. ґора; 4.07.1929, Е. ґора; 20.07.1929, М. Guşuleac, Е. ґора; 7.09.1934, Е. ґора, І. Tarnavski) та с. Черепківці – с. Кам'янка – смт Глибока (*CHER*: 13.09.1928, Е. ґора; 20.07.1929, М. Guşuleac, Е. ґора). Крім того, цей представник флори зазначений для околиць с. Лукавець (долина р. Міхідра) (Guşuleac, 1930) Вижницького району.

Potentilla palustris – циркумполярний вид, зазначався для сіл Петричанка (ґора, 1928) і Терєблече (Порубне) (ґора, 1928; *CHER*: 2.09.1928, Е. ґора) Глибоцького району. Він був виявлений у Сторожинецькому районі: с. Слобода-Комарівці, ур. Silca (ґора, 1928; *CHER*: 24.07.1929, Е. ґора) та ур. Feondoreni (*CHER*: 15.07.1928, Е. ґора); с. Комарівці (*CHER*: 15.07.1928, Е. ґора). Також вказувався для ур. Мосрет в околицях с. Лукавець (*CHER*: 5.07.1935, Е. ґора) Вижницького району.

Menyanthes trifoliata – циркумполярний вид, наводився для сіл Терєблече (ґора, 1936; *CHER*: 2.09.1928, М. Guşuleac, Е. ґора), Петричанка і Черепківці (ґора, 1928, 1936; *CHER*: 22.05.1929, Е. ґора), Чагор (ґора, 1936; *CHER*: 21.05.1931, Е. ґора) та Йорданешти (ґора, 1936; *CHER*: 26.05.1935, Е. ґора) Глибоцького, Глинниця (*CHER*: 14.07.1937, Е. ґора) Кіцманського та смт Берегомет (ґора, 1936) Вижницького районів.

Calla palustris – циркумполярний вид, вказувався для Вижницького району: ур. Майдан в околицях сіл Лукавець та Іспас (ґора, 1936; *CHER*: 27.05.1933, Е. ґора), смт Берегомет (ур. Hneli) (ґора, 1936); Сторо-

* Автори назв видів наведені в таблиці.

Кількість відомих місцезнаходжень раритетних видів та їх забезпеченність охороною в Буковинському Прикарпатті

Назва виду	I	II	III	IV	P	Π	РІІІ	З (Л)	З (М)	Π (Л)	Π (М)	ЗУ	IUCN
<i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub*	–	4	–	2	6	2	+	+	–	+	–	–	CR
<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub*	–	3	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Lycopodium annotinum</i> L.*	–	1	1	3	5	4	+	–	–	+	–	+	CR
<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mert*	1	6	2	5	14	7	+	+	–	+	–	–	CR
<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.*	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Ophioglossum vulgatum</i> L.	1	28	–	8	37	10	+	–	–	–	–	–	CR
<i>Asplenium trichomanes</i> L.	–	2	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Phyllitis scolopendrium</i> L.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Nymphaea alba</i> L.	4	1	–	–	5	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Nuphar lutea</i> (L.) Smith	2	4	–	1	7	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Aconitum moldavicum</i> Hacq.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Adonis vernalis</i> L.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Helleborus purpurascens</i> Waldst.& Kit.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Pulsatilla grandis</i> Wend.*	5	4	2	1	12	3	–	–	+	–	+	–	CR
<i>P. nigricans</i> Störck*	2	–	–	1	3	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>P. patens</i> (L.) Mill.	3	3	1	–	7	2	–	–	+	–	+	–	CR
<i>Glaucium flavum</i> Crantz*	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Viola alba</i> Bess.*	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Erysimum witmannii</i> Zawadzki	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Oxycoccus palustris</i> Pers.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Hottonia palustris</i> L.	–	4	1	–	5	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Euphorbia volhynica</i> Bess. ex Szaf., Kulcz. et Pawl.	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Drosera rotundifolia</i> L.	–	5	–	–	5	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Potentilla palustris</i> (L.) Scop.	–	6	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Chamaecytisus blockianus</i> (Pawl.) Klaskova*	–	–	–	2	2	2	–	–	+	–	–	–	CR
<i>Ch. paczoskii</i> (V. Krecz.) Klaskova*	–	–	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Ch. podolicus</i> (Blocki) Klaskova*	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Ch. rochelii</i> (Wierzb.) Rothm.*	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams*	–	–	1	–	1	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Dorycnium herbaceum</i> Vill.	–	–	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Polygala major</i> Jacq.	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Euonymus nana</i> Bieb.*	–	–	–	1	1	1	–	–	+	–	–	–	CR
<i>Valeriana dioica</i> L.*	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Gentianella amarella</i> (L.) Börner	7	1	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Menyanthes trifoliata</i> L.	2	9	–	–	11	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Pedicularis hacquetii</i> Graf	–	2	–	–	2	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Adenophora lilifolia</i> (L.) A. DC.	–	–	1	1	2	2	+	–	–	–	–	–	CR
<i>Arnica montana</i> L.*	–	–	1	1	2	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Centaurea stricta</i> Waldst. & Kit	1	2	–	1	4	1	–	–	+	–	–	–	CR
<i>Galatella linosyris</i> (L.) Rechb.	–	–	–	1	1	1	–	–	+	–	–	–	CR
<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	–	1	–	1	2	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Jurinea calcarea</i> Klokov	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Fritillaria meleagris</i> L.*	–	6	5	9	20	14	+	–	+	+	–	–	CR
<i>Muscari botryoides</i> (L.) Mill.	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Galanthus nivalis</i> L.*	3	3	5	10	21	17	+	+	+	+	+	–	CR
<i>Iris hungarica</i> Waldst. & Kit.	–	2	–	1	3	1	–	–	+	–	–	–	CR
<i>I. sibirica</i> L.	2	5	5	2	14	3	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) Rich.*	2	–	2	7	11	10	+	+	+	–	–	–	CR
<i>Corallorhiza trifida</i> Chatel.*	4	2	1	–	7	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soy*	–	1	–	2	3	2	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh.) Schult.*	–	–	3	2	5	5	–	–	+	–	–	–	CR
<i>Epipogium aphyllum</i> (F.W. Schmidt) Sw.*	3	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.) Rich. *	1	2	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	EX
<i>G. conopsea</i> (L.) R. Br. subsp. <i>densiflora</i> (Wahlenb.) K. Richt.	–	–	1	2	3	3	–	–	–	–	–	–	CR

Закінчення таблиці

Назва виду	I	II	III	IV	P	П	РЛП	З (д)	З (м)	П (д)	П (м)	ЗУ	IUCN
<i>Herminium monorchis</i> (L.) R. Br.*	1	–	1	–	2	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Malaxis monophyllos</i> (L.) Sw.	–	–	2	–	2	2	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Orchis militaris</i> L.*	8	4	2	1	15	7	+	–	–	–	–	–	CR
<i>O. palustris</i> Jacq.*	1	1	1	2	5	3	–	–	–	–	–	–	CR
<i>O. purpurea</i> Huds.*	6	–	–	–	6	1	+	–	–	–	–	–	CR
<i>O. signifera</i> Vest.*	3	2	1	–	6	1	–	–	–	–	+	–	CR
<i>O. ustulata</i> L.*	4	1	1	1	7	3	+	–	–	–	–	–	CR
<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichenb.*	–	–	1	1	2	2	+	–	–	–	–	–	CR
<i>Stipa pennata</i> L.*	4	–	1	1	6	2	–	–	+	–	–	–	CR
<i>S. pulcherimma</i> C.Koch*	–	–	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	CR
<i>Calla palustris</i> L.	–	6	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–	EX
Р а з о м	76	128	44	73	321	123	12	4	12	5	4	1	

Зірочкою позначені види, занесені до Червоної книги України (1996); I–IV – періоди вивчення флори (див. текст); P – кількість відомих локалітетів, П – кількість підтверджених локалітетів упродовж останніх 50-ти рр.; РЛП – забезпеченність охороною в межах регіонального ландшафтного парку “Чернівецький”; З (д) – наявність у межах заказників загальнодержавного значення, З (м) – наявність у межах заказників місцевого значення, П (д) – наявність у межах пам’яток природи загальнодержавного значення, П (м) – наявність у межах пам’яток природи місцевого значення, наявність у межах заповідних урочищ; IUCN – категорії рідкості за шкалою МСОП.

жинецького району: с. Великий Кучурів (ур. Крива) (Тора, 1936; *CHER*: 5.06.1935, Е. Тора); Глибоцького району: с. Валя Кузьмина (ур. Smelegiu) (Тора, 1936).

Стосовно наведених нижче видів необхідно зауважити, що їх місцезнаходження приурочені до лучних, лучно-степових та лісових фітоценозів в околицях м. Чернівці та малих міст Буковинського Прикарпаття. У результаті розширення меж міст, особливо внаслідок дачної забудови, суцільних рубок лісу, були знищені оселища низки рідкісних видів. Враховуючи давність гербарних і літературних даних, сучасну ступінь трансформації природного середовища околиць цих міст, можна стверджувати, що локалітети зазначених видів утрачені.

Botrychium lunaria – реліктовий циркумполярний вид, занесений до Червоної книги України (1996). Один із забутих представників флори Буковинського Прикарпаття, який у попередніх працях не вказаний (Термена та ін., 1992; Чорней та ін., 2004). У ботанічній літературі австрійського періоду знайдена інформація про існування локалітету *B. lunaria* в околицях м. Чернівці (Цецино) (Proscoropanu-Proscorovic, 1887; Dörfler, 1890).

Adonis vernalis – європейсько-західносибірський вид, який для території Буковинського Прикарпаття вказується вперше. Виявлено, що раніше траплявся в околицях смт Глибока (*CHER*: 20.07.1929, М. Guşuleac).

Helleborus purpurascens – європейський вид, який уперше наводиться для досліджуваного регіону. З’ясовано, що на початку ХХ ст. цей вид зафіксовано в околицях м. Чернівці (Гореча, 232 м н. р. м.) (*CHER*: 22.04.1920, М. Guşuleac).

Viola alba – центральноєвропейський вид, у Червоній книзі України (1996) для території Чернівецької області вказується лише з Придністров’я (с. Степанівка Заставнівського району), а у флористичних зведеннях по Буковинському Прикарпаттю (Термена та ін., 1992; Ткачик, 2000) – відсутній. Наводиться для околиць м. Чернівці (Цецино) Ф. Гербохом (Herbich, 1861) та Ж.-А. Кнаппом (Knapp, 1872).

Erysimum witmannii – дуже рідкісний в Україні європейський вид. Раніше знаходили в околицях м. Чернівці (Цецино) (Bauer, 1890; Hormuzaki, 1911; *CHER*: 06.1884, Е. Tangl; 23.07.1889, К. Bauer).

Valeriana dioica – європейський вид, включений до Червоної книги України (1996). Наводиться для околиць м. Чернівці (Цецино) (Herbich, 1859).

Muscari botryoides – європейський вид, в Україні трапляється дуже рідко. Для м. Чернівці (Цецино) його відзначали окремі дослідники (Herbich, 1836, 1859; Knapp, 1872; Zapalowicz, 1906; Бордзіловський, 1950; *CHER*: 23.04.1868, А. Mustazza).

Не підтверджена наявність у досліджуваному регіоні *Glaucium flavum*, про що повідомлялося раніше (Чорней та ін., 2001а), а також низки наведених нижче видів.

Asplenium trichomanes – циркумполярний вид, у Буковинському Прикарпатті відомий з двох локалітетів: с. Ревне (*CHER*: 11.09.1932, Е. Тора) Кіцманського та смт Берегомет (Zapalowicz, 1906) Вижницького районів.

Phyllitis scolopendrium – європейсько-східноазійсько-східноамериканський вид. На початку ХХ ст. зазначався для ур. Паланка в околицях с. Ревне (Тора, 1936; *CHER*: 4.08.1928, Е. Тора; 9.05.1929, Е. Тора) Кіцманського району.

Aconitum moldavicum – європейський вид, для досліджуваного регіону відомий з околиць с. Спаська (Тора, 1936) Сторожинецького району.

Gentianella amarella – циркумполярний вид, для території Північної Буковини у відповідному зведенні (Термена та ін., 1992) не наводився. Раніше відмічений для сіл Панка (Клинівка), Жадова, Михальча і Кам’яна (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Hormuzaki, 1911) Сторожинецького, Валя Кузьмина (Herbich, 1859; Knapp, 1872) Глибоцького і Ревне (*CHER*: ?, О. Porsch) Кіцманського районів, а також наводився для околиць м. Чернівці (Цецино) (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Hormuzaki, 1911).

Epipogium aphyllum – реліктовий євразійський вид, в Україні проходить південна межа диз’юнктивного

ареалу, занесений до Червоної книги України (1996). Вказується для м. Сторожинець (*CHER*: 5.08.1868, А. Mustazza) та сіл Кам'яна й Петрівці (Proscorianu-Proscorovici, 1890) Сторожинецького району.

Gymnadenia odoratissima – європейський вид, занесений до Червоної книги України (1996). Для території Північної Буковини у відповідних зведеннях не вказувався (Термена та ін., 1992; Ткачик, 2000). Зазначається для низки сіл Сторожинецького району: Ропча, Михальча і Бобівці (Hormuzaki, 1911) та Спаська (Proscorianu-Proscorovici, 1890; Pantu, 1934).

Отже, наведені види (21) зазначалися попередніми дослідниками для флори Буковинського Прикарпаття, проте упродовж останніх 50–100 років їх місцезростання підтвердити не вдалося.

Незважаючи на численні флористичні дослідження, які проводилися на території Буковинського Прикарпаття, дотепер залишаються до кінця не з'ясованими низка місцезнаходжень окремих видів. Але, на відміну від перелічених вище видів, вони ще збереглися в поодиноких локалітетах і виявлені нові їх оселища. Тому ці види віднесені до категорії зникаючих (*Stictically Endangered, CR*) (IUCN..., 1994). Для застосування щодо них заходів соціологічного характеру вважаємо необхідним навести відомості про сучасне поширення в регіоні.

Зникаючі види

Diphysastrum complanatum – циркумполярний вид, занесений до Червоної книги України (1996). У Буковинському Прикарпатті відомий з території Вижицького району: с. Волока (Вашківське л-во, кв. 21, ур. Лупенище) (Чорней, Токарюк, 2002; *CHER, KW*: 21.05.1995, І. Чорней), смт Берегомет (ур. Сісня) (Guşuleac, 1930; Чорней, Токарюк, 2002; *CHER*: 09.1928, М. Guşuleac); Сторожинецького району: с. Глибочок (Кучурівське л-во, кв. 10, ур. Тисовий яр) (*CHER*: 07.2003, В. Басняк; 26.11.2003, І. Чорней, А. Токарюк); Кіцманського району: с. Біла (Guşuleac, 1930; *CHER*: 09.1923, 7.10.1923, М. Guşuleac; 19.05.1928, Е. Ґора; 15.09.1929, М. Guşuleac; 25.09.1932, ?), с. Ревне (*CHER*: 29.08.1931, М. Guşuleac; 24.07.1932, Е. Ґора); околиць м. Чернівці (Цецино) (*CHER*: 1937, С. Englen).

Lycopodium annotinum – циркумполярний вид, занесений до Червоної книги України (1996). Для досліджуваного регіону відомий з Сторожинецького району: с. Чудей (Межиріччя) (Чудейське л-во, ур. Рибне) (*CHER*: 10.08.2000, І. Чорней), с. Глибочок (Кучурівське л-во, кв. 10, ур. Тисовий яр) (*CHER*: 2.06.1998, І. Чорней, В. Буджак, В. Гаврилюк, А. Токарюк; 8.07.2000, І. Чорней, В. Буджак, Т. Андрієнко); Глибоцького району: с. Порубне (Кузьминське л-во, кв. 77) (Чорней та ін., 1999; *CHER*: 08.1993, І. Чорней), смт Глибока (*CHER*: 5.08.2000, О. Волюца, А. Волюца); Кіцманського району: с. Ревне (*CHER*: 26.08.1928, 27.04.1931, Е. Ґора).

Hyperzia selago – циркумполярний вид, занесений до другого видання Червоної книги України (1996). У межах Буковинського Прикарпаття трапляється у Сто-

рожинецькому районі: м. Сторожинець (Сторожинецький військовий лісгосп, кв. 48) (*CHER*: 17.05.2001, І. Чорней, А. Токарюк), с. Глибочок (Кучурівське л-во, кв. 10, ур. Тисовий яр) (*CHER*: 2.06.1998, І. Чорней, В. Буджак, В. Гаврилюк, А. Токарюк), с. Великий Кучурів (*CHER*: 14.10.1931, М. Guşuleac), с. Кам'яна (Сторожинецьке л-во, кв. 26) (Токарюк, Чорней, 2003б; *CHER*: 9.07.1999, А. Токарюк), там само (Сторожинецьке л-во, кв. 27) (Токарюк, Чорней, 2003б; *CHER*: 25.09.2000, А. Токарюк), с. Спаська (ур. Паланка) (*CHER*: 4.08.1928, Е. Ґора); Вижицькому районі: с. Іспас (*CHER*: 28.05.1933, Е. Ґора), с. Бережниця (*CHER*: 23.07.1962, З. Горохова), с. Волока (ур. Лупенище, Вашківське л-во, кв. 4) (*CHER*: 21.05.1995, І. Чорней); Глибоцькому районі: смт Глибока – с. Червона Діброва (*CHER*: 25.05.1929, Е. Ґора), с. Корчівці (*CHER*: 4.08.1963, Р. Кліпановська); Кіцманському районі: с. Біла (Guşuleac, 1931; *CHER*: 3.05.1924, 15.09.1929, Е. Ґора), с. Ревне (ур. Паланка) (*CHER*: 26.07.1928, Е. Ґора). Також *H. selago* виявлений в околицях м. Чернівці: ур. Паланка (Цецино) (*CHER*: 6.08.1893, С. Malinovski), Цецино (Proscorianu-Proscorovici, 1887; *CHER*: 10.09.1991, О. Іскра, І. Чорней).

Nuphar lutea – європейсько-західносибірський вид, відомий з околиць с. Мигове Вижицького, сіл Буденень (Herbich, 1859; Knapp, 1872) і Слобода-Комарівці (Ґора, 1928; *CHER*: 24.07.1929, М. Guşuleac, Е. Ґора) Сторожинецького та сіл Черепківці і Петричанка (Ґора, 1928), а також Терблече (Ґора, 1928; *CHER*: 2.09.1928, Е. Ґора) Глибоцького районів. На сьогодні *N. lutea* відомий лише з околиць с. Панка Сторожинецького району.

Pulsatilla patens – європейсько-західносибірський вид, занесений у Додаток І до Бернської конвенції (Каталог..., 1999). Наводиться для околиць м. Чернівці (Цецино) (*CHER*: 2.06.1867, А. Mustazza; ?, Е. Tangl), с. Цурень (Herbich, 1859; Knapp, 1872) Герцаївського та сіл Ропча (Herbich, 1859; Knapp, 1872; *CHER*: 04.1855, F. Herbich), Кам'яна (ур. Циклів горб, 324 м н. р. м.) (*CHER*: 5.05.1928, М. Guşuleac) і Михальча (ур. Округ) (*CHER*: 9.05.1926, М. Guşuleac; 1.06.1960, І. Артемчук) Сторожинецького районів. Зараз достовірно відомий з околиць с. Заволока (*CHER*: 9.05.1960, Г. Андрющенко; ?.2000, І. Чорней) та с. Спаська (*CHER*: 31.05.1930, ?; 9.05.2003, І. Чорней, В. Буджак, А. Токарюк; 21.05.2003, А. Токарюк) Сторожинецького району. Частина популяції *P. patens* з околиць с. Заволока знаходиться в межах ботанічної пам'ятки природи місцевого значення "Ділянка степової флори" площею 1 га.

Pulsatilla nigricans – європейський вид, дуже рідко трапляється у Буковинському Прикарпатті. Вперше для досліджуваного регіону його наводить Ф. Гербіх (Herbich, 1859), а згодом підтверджує наявність цього виду Ж.-А. Кнапп (Knapp, 1872) в околицях с. Кам'яна Сторожинецького району та в околицях м. Чернівці (Роша). В одній з публікацій (Волюца, Токарюк, 2003) помилково вид вказується, як новий для даного регіону. Новим є лише місцезнаходження: с. Великосілля Герцаївського району, ур. Трунза (*CHER*: 2.05.2000, О. Волюца, А. Волюца; 22.06.2003, 17.08.2003, 2.05.2004, А. Токарюк, О. Волюца).

Hottonia palustris – європейський вид, відомий у Буковинському Прикарпатті з наступних місцезнаходжень: с. Комарівці (CHER: 16.07.1928, Е. Ґора) Сторожинецького, с. Тернавка (CHER: 4.06.1963, З. Горохова) Герцаївського та сіл Йорданешти (ур. Ваһне) (CHER: 30.05.1935, Е. Ґора), Терблече (CHER: 3.07.1929, Е. Ґора) і Черепківці (CHER: 2.09.1928, Е. Ґора) Глибоцького районів.

Dorycnium herbaceum – європейський вид, на території Буковинського Прикарпаття знайдений в околицях м. Герца (CHER: ?2000, О. Волюца, А. Волюца; 19.06.2005, А. Токарюк, О. Волюца, С. Літвіненко).

Chamaecytisus blockianus – європейський вид, занесений до Червоної книги України (1996) та Світового Червоного списку (Мосякін, 1999). Вказується для с. Заволока (CHER: 1997, І. Чорней, det. О. Каґало) та с. Спаська (CHER: 16.06.1998, І. Чорней, В. Буджак) Сторожинецького району.

Chamaecytisus paczowskii – європейський вид, включений до Червоної книги України (1996) та Світового Червоного списку (Мосякін, 1999). Знайдений поблизу с. Спаська (7.06.2003, А. Токарюк, det. М. Шевера) Сторожинецького району.

Polygala major – європейський вид, у Буковинському Прикарпатті наводиться для с. Баґринівка (CHER: 13.07.1922, М. Guşuleac) Глибоцького району.

Pedicularis hacquetii – європейський вид, у межах досліджуваного регіону відомий з двох пунктів: смт Глибока (CHER: ?, Rudolf) та с. Спаська (Ґора, 1936; Чорней та ін., 1999; Ткачик, 2000; CHER: 420 м н. р. м., 8.06.1935, “Flora Romaniae exsiccata”, Е. Ґора; 5.06.2004, А. Токарюк) Сторожинецького району.

Adenophora lilifolia – європейсько-західносибірський вид, для Буковинського Прикарпаття вказується для с. Спаська (CHER: ?2001, І. Чорней; 30.07.2004, А. Токарюк; 15.09.2004, А. Токарюк, О. Волюца) Сторожинецького та с. Ревне (CHER: 27.07.1956, З. Горохова) Кіцманського районів.

Arnica montana – європейський вид, занесений до Червоної книги України (1996). У досліджуваному регіоні зазначається лише для Вижицького району: смт Берегомет, ур. Zhar (Ґора, 1936); там само, ур. Jerepue pole (CHER: 16.07.1935, Е. Ґора); долина р. Міхідра (Березовская, 1952).

Centaurea stricta – європейський вид, відмічений у Буковинському Прикарпатті в селах Михальча (ур. Округ) (CHER: 28.07.?, Е. Ґора; 15.06.1924, М. Guşuleac), І. Заволока (CHER: 22.05.1993, І. Чорней; 10.06.2003, І. Коротченко, А. Токарюк) Сторожинецького та с. Остриця (Herbich, 1859; Knapp, 1872) Герцаївського районів, а також в околицях м. Чернівці (Normuzaki, 1911).

Galatella linosyris – європейський вид, відомий у Буковинському Прикарпатті лише з одного локалітету: с. Заволока (CHER: 14.09.2005, А. Токарюк) Сторожинецького району.

Helichrysum arenarium – європейсько-західноазійський вид, для території Буковинського Прикарпаття у відповідному зведенні (Термена та ін., 1992) не вказувався. Наводиться з околиць м. Чернівці (Цецино) (Normuzaki, 1911; Rudolph, 1911; CHER: 09.1913, М.

Guşuleac; 26.07.1922, М. Guşuleac). Наявність рослин у зазначеному місцезнаходженні на сьогодні нам не вдалося підтвердити, але знайдено нове оселище *H. arenarium*, яке приурочене до лучно-степових схилів в околицях с. Великосілля (CHER: 17.08.2003, 22.06.2003, А. Токарюк, О. Волюца) Герцаївського району.

Jurinea calcarea – європейський вид, у досліджуваному регіоні відомий лише з Герцаївського району: с. Великосілля, ур. Трунза (CHER: 28.05.2000, О. Волюца, А. Волюца; 2.05.2004, А. Токарюк, О. Волюца); с. Могилівка (CHER: 6.07.2003, А. Токарюк, О. Волюца).

Fritillaria meleagris – європейський вид, детальна інформація про його поширення наведена в наших попередніх повідомленнях (Чорней та ін., 2000, 2001в; Токарюк, Чорней, 2003в). Останнім часом кількість відомих місцезнаходжень зросла. Наведені нижче гербарні збори авторів статті доповнюють відомості про поширення *F. meleagris*. Знахідки у Глибоцькому районі: між с. Корчівці та с. Біла Криниця, Петрівське л-во, кв. 59, витоки потоку Берина (CHER: 20.05.2004, І. Чорней, О. Волюца, С. Літвіненко); с. Біла Криниця (CHER: 8.05.2000, І. Чорней, В. Буджак); там само, ур. Варниця (CHER: 26.04.2001, І. Чорней). Знахідки у Сторожинецькому районі: с. Стара Жадова, поблизу злиття річок Косованка та Міхідра (CHER: 10.05.2001, І. Чорней; 29.04.2002, А. Токарюк); там само, Жадівське л-во, кв. 29, ур. Косованка (CHER: 10.05.2001, І. Чорней); с. Слобода-Комарівці, Жадівське л-во, кв. 5 (CHER: 9.05.2004, А. Токарюк); с. Дібрівка (CHER: 25.04.2005, А. Токарюк).

Iris hungarica – європейський вид, зазначений для Сторожинецького району: с. Михальча, ур. Округ, 324 м н. р. м. (CHER: 13.05.1913, 9.05.1926, 16.06.1926, 22.05.1927, М. Guşuleac); с. Заволока (CHER: 3.06.1991, 20.05.1992, І. Чорней). Також наводиться для долини р. Сірет між с. Баґринівка (Глибоцький район) та нас. п. Клімауци (Румунія) (CHER: 13.07.1922, М. Guşuleac).

Iris sibirica – європейсько-сибірський вид, наведений для Вижицького району: с. Луківці, ур. Майдан; смт Берегомет, ур. Солонець; там само, ур. Згар (Ґора, 1936; CHER: 16.06.1935, Е. Ґора); с. Іспас, ур. Багна (Ґора, 1936; CHER: 14.07.1935, Е. Ґора); с. Черешенька (CHER: 16.05.1949, І. Артемчук); долина р. Міхідра (Березовская, 1952). Відомий також з Сторожинецького району: с. Чудей (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Ґора, 1936); с. Буденець (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Ґора, 1936; Бордзіловський, 1950); с. Кам'яна, ур. Доманицький (Ткачик, 2000; CHER: 15.08.1935, Е. Ґора); с. Слобода-Комарівці (CHER: 2.08.1949, Р. Березовська). Наявні знахідки з Глибоцького району: с. Кам'янка (CHER, KW: 3.06.1953, Твердохліб); між селами Волюка та Червона Діброва (CHER: 1.06.1935, Е. Ґора); між селами Куликівка (Герцаївський район) та с. Турятка (CHER: 12.09.2004, 29.05.2005, А. Токарюк, О. Волюца). Існування більшості локалітетів сучасними дослідженнями не підтверджені.

Corallorhiza trifida – циркумполярний вид, для флори Буковинського Прикарпаття у відповідному зведенні (Термена та ін., 1992) не вказувався. Відомі локалітети *C. trifida* з Чернівецької області перераховує М. Загульт-

ський (2001). Нами наведені лише ті місцезнаходження, які не були враховані в цитованій публікації. Це стосується околиць сіл Петрівці (Proscorîanu-Proscorovici, 1890; Hormuzaki, 1911; *CHER*: 22.06.1868, A. Mustazza) Сторожинецького та Валя Кузьміна (Proscorîanu-Proscorovici, 1890; Hormuzaki, 1911) і Червона Діброва (*CHER*: 9.06.1930, M. Guşuleac) Глибоцького районів.

Dactylorhiza cordigera – європейський вид, відмічений у селах Кам'яна (*CHER*: 24.05.2003, А. Токарюк) і Глибочок (*CHER*: 2.06.1998, І. Чорней, В. Буджак, В. Гаврилук, А. Токарюк) Сторожинецького району, а також в околицях м. Чернівці (Цецино) (Proscorîanu-Proscorovici, 1890; Pantu, 1934; Hormuzaki, 1911).

Gymnadenia conopsea subsp. *densiflora* – європейський вид, у Буковинському Прикарпатті трапляється у Сторожинецькому районі: с. Заволока (*CHER*: 6.07.1976, Г. Юсипович); с. Спаська (*CHER*: 30.06.2005, А. Токарюк); там само, ур. Дзюркач (*CHER*: 3.07.2001, І. Чорней).

Hermidium monorchis – євразійський вид, занесений до Червоної книги України (1996). Для регіону досліджень наводиться з нас. п. Аршиця (Proscorîanu-Proscorovici, 1890; *CHER*: 25.07.1880, E. Tangl) Сторожинецького району та смт Глибока (Ткачик, 1991, 2000).

Malaxis monophyllos – циркумполярний вид, занесений до Червоної книги України (1996). Вказується для с. Межиріччя (*LWS*: 7.06.1980, В. Ткачик) Сторожинецького та с. Станівці (*LWS*: 8.06.1980, В. Ткачик) Глибоцького районів.

Orchis purpurea – європейський вид, занесений до Червоної книги України (1996). Перелік його місцезнаходжень, виявлених за гербарними та літературними відомостями, наводиться в низці публікацій (Чорней та ін. 1999б, Загальський, 2002), де, зокрема, *O. purpurea* відмічений для околиць м. Чернівці (Цецино, Гореча). Вказівки про існування локалітетів виду в околицях сіл Спаська, Великий Кучурів і Давидівка Сторожинецького району в цитованих працях відсутні, хоча відомості про ці місцезнаходження опубліковані ще в кінці XIX ст. (Proscorîanu-Proscorovici, 1890). У наш час знахідки достовірно відомі лише з околиць с. Валя Кузьміна (Proscorîanu-Proscorovici, 1890; Чорней та ін., 1999б; Загальський, 2002; *CHER*: ?, А. Mustazza; ?, М. Guşuleac; 05.1996, В. Буджак; 22.06.1999, І. Чорней; 3.06.2005, А. Токарюк, О. Волуца) Глибоцького району.

Stipa pennata – європейсько-західноазійський вид, занесений до Червоної книги України (1996). Вказується для сіл Коровія і Чагор (долина р. Дерелуй) (Herbich, 1859; Knapp, 1872) Глибоцького району та м. Чернівці (Цецино) (Herbich, 1859; Rudolph, 1911). У наш час ці локалітети можна вважати втраченими. Знахідки виду достовірно відомі з околиць с. Заволока Сторожинецького району, де він охороняється в межах ботанічного заказника місцевого значення “Мальованка”. Недавно виявлено нове місцезнаходження *S. pennata* в ур. Трунза, яке знаходиться поблизу с. Великосілля (*CHER*: 2.05.2004, А. Токарюк, О. Волуца, det. І. Коротченко) Герцаївського району.

Це не весь перелік видів, віднесених до категорії зникаючих. Інформацію про поширення *Chamaecytisus podolicus* та *Ch. rochelii* наводить М. Шевера (1989,

1991), про *Genistella sagittalis* – І. Артемчук і В. Горбик (1964), про *Euphorbia volhynica* – О. Дубовик зі співавторами (1973). Останнім часом вийшла низка публікацій, присвячена новим відомостям про поширення, еколого-ценотичну приуроченість зникаючих видів, зокрема, *Ophioglossum vulgatum* (Чорней та ін., 1999а; Токарюк, 2005а), *Pulsatilla grandis* (Токарюк, 2005в), *Euonymus nana* (Чорней, Якимчук, 1995), *Galanthus nivalis* (Чорней та ін., 2000; Токарюк, 2004, 2005б), *Traunsteinera globosa* (Токарюк, Чорней, 2003а), *Stipa pulcherima* (Токарюк, Чорней, 2004). Детальна інформація про поширення в Буковинському Прикарпатті *Orchis coriophora*, *O. militaris*, *O. palustris*, *O. signifera* та *O. ustulata* наводиться в узальнюючій праці стосовно роду *Orchis* (Чорней та ін., 2003). Хорологічні особливості *Epipactis atrorubens* та *Cephalanthera rubra* висвітлюються в наших попередніх публікаціях (Чорней та ін., 2001б, 2002, 2004).

Наведені хорологічні відомості мають вагому наукову цінність, особливо в наш час, коли значна частина території Буковинського Прикарпаття розорана, осушена, забудована. Ботанічні дослідження, які проводилися в різні періоди та на різних етапах антропогенної трансформації флори, дозволяють оцінити та проаналізувати динамічні тенденції зміни видового складу і кількості місцезнаходжень раритетного компоненту флори Буковинського Прикарпаття. Щоб простежити динаміку вивчення рідкісних та зникаючих видів рослин Буковинського Прикарпаття, як і флори Буковини в цілому, нами умовно виділено 4 хронологічних етапи: I – австрійський період (1850–1900 рр.), II – румунський період (1900–1940 рр.), III – український період (1945–1990 рр.), IV – сучасний соціологічний період (1991–2005 рр.).

У таблиці представлена хронологія знахідок локалітетів раритетних видів, які нині віднесені до категорії зниклих і зникаючих, та їх забезпеченість охороною в межах природно-заповідних об'єктів Буковинського Прикарпаття.

Таким чином, в австрійський період виявлено 76 локалітетів раритетних видів, у румунський – 128, в український – 44, на сучасному етапі – 73. Всього за весь час вивчення флори Буковинського Прикарпаття виявлено 321 місцезнаходження досліджуваних видів, з яких 63 – локалітети зниклих видів. З 258 оселищ зникаючих видів упродовж останніх 50-ти рр. підтвердженими є 122. Отже, цим видам дійсно загрожує небезпека зникнення: вони на сьогоднішній день відомі з поодиноких місцезнаходжень, представлені ізольованими популяціями, які займають невелику площу, приурочені до місцезростань з високим рівнем антропогенного впливу та ризиком заміщення природних угруповань антропогенними й тому існує реальна загроза суттєвого скорочення чисельності популяції або, можливо, й зникнення внаслідок руйнування екоотопів.

Проблема збереження флори нерозривно пов'язана з проблемою збереження конкретних видів. Зробити це можливо лише в межах охоронюваних об'єктів. З'ясовано, що в межах регіонального ландшафтного парку (РЛП) “Чернівецький” охороняється 12 зникаю-

чих видів, у межах заказників загальнодержавного значення є локалітети 4 видів, заказників місцевого значення – 12, пам'яток природи загальнодержавного значення – 5, пам'яток природи місцевого значення – 4, заповідних урочищ – 1. Необхідно зауважити, що 19 з 44 зникаючих видів зовсім не забезпечені охороною.

Все це свідчить про необхідність заповідання унікальних у флористичному та ценотичному відношеннях ділянок із застосуванням активних заходів охорони. У вказаних вище публікаціях частково наводяться відповідні рекомендації щодо охорони та відтворення популяцій перелічених видів. Крім того, виявлені перспективні для заповідання території.

Показник флористичної унікальності залежить від наявності рідкісних та зникаючих видів. Унікальна і цінна з позиції флористичної різноманітності лучна ділянка знайдена в околицях с. Турятка Глибочького району (Турятське л-во, кв. 1), де виявлено низку “червонокнижних” видів (*Astrantia major* L., *Colchicum autumnale* L., *Lilium martagon* L., *Crocus heuffelianus* Herb., *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soy., *Listera ovata* (L.) R. Br., *Platanthera bifolia* (L.) Rich.) та регіонально рідкісних (*Trollius europaeus* L., *Potentilla alba* L., *Ferula sylvatica* (Besser) Rechb., *Serratula tinctoria* L., *Glaudiolus imbricatus* L., *Iris sibirica*). Частина ділянки зазнала незворотніх змін унаслідок розорювання, тому варто на території, яка залишилася, створити ботанічну пам'ятку природи з мінімальним антропогенним втручанням (щорічне сінокосіння), яка в майбутньому може увійти у проєктований україно-румунський заповідний об'єкт.

Єдине в Буковинському Прикарпатті оселище *Orchis purpurea* приурочене до ясенєво-букового лісу в околицях с. Валя Кузьміна Глибочького району (Кузьминське л-во (кв. 1) Чернівецького держлісгоспу), де крім указанного виду, сконцентрована значна кількість раритетних представників (*Melittis carpatica* Klokov, *Iris pseudocyperus* Schur, *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce, *C. longifolia* (L.) Fritsch., *Cypripedium calceolus* L., *Epipactis helleborine* (L.) Crantz, *Listera ovata* (L.) R. Br., *Neottia nidus-avis* (L.) Rich., *Platanthera bifolia* (L.) Rich.). Зазначена ділянка розташована на території РЛП “Чернівецький”. Стає очевидним, що для збереження *O. purpurea* та низки рідкісних видів доцільно розширити заказну зону РЛП, створивши тут пам'ятку природи, і в подальшому забезпечити відповідний природоохоронний режим.

Підсумовуючи, слід звернути увагу на необхідність підготовки кадастру місцезнаходжень зникаючих видів у кожному регіоні, який є одним з елементів організації моніторингу за станом популяції таких видів. Крім того, зникаючі види часто є індикаторами малопорушених екоотопів, що слід урахувати під час оптимізації мережі природно-заповідного фонду та при формуванні регіональної екомережі.

Література

- Артемчук И.В., Горбик В.П. (1964): Новые данные о распространении дрочка крылатого (*Genistella sagittalis* (L.) Gams) в западных областях УССР. - Тез. докл. XX научн. сессии ЧГУ (секц. биол. наук). Черновцы. 177-178.
- Березовская Р.А. (1952): Сенокосы и пастбища долины р. Миходры. - Уч. зап. Чернов. ун-та (сер. биол. наук). К.: Киев. ун-т. 9 (3): 151-199.
- Бордзіловський Є.І. (1950): Родина XXVII. Лілійні – Liliaceae Hall. - Флора УРСР. К.: АН УРСР. 3: 61-266.
- Волуца О.Д., Токарюк А.І. (2003): *Pulsatilla nigricans* Störck – новий вид флори Буковинського Прикарпаття. - Актуальні пробл. бот. и экол. Мат-лы конф. мол. уч.-бот. Украины (26–29 сентября 2003 г.). Одесса. 47-48.
- Дубовик О.М., Крицька Л.І., Мороз І.І. (1973): Нові відомості про види роду молочай (*Euphorbia* L.) у флорі України. - Укр. ботан. журн. 30 (1): 80-88.
- Загальський М.М. (2001): *Corallorhiza trifida* Chatel. (Orchidaceae Juss.) у Західних регіонах України. - Укр. ботан. журн. 58 (1): 67-73.
- Загальський М.М. (2002): *Orchis purpurea* Huds. (Orchidaceae) у Західних регіонах України. - Укр. ботан. журн. 59 (4): 386-389.
- Каталог видів флори і фауни України, занесених до Бернської Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ в Європі. Флора / Упор. В.І. Чопик. К.: Фітосоціоцентр, 1999. 1: 1-52.
- Мосякін С.Л. (1999): Рослини України у світовому Червоному списку. - Укр. ботан. журн. 56 (1): 79-88.
- Термена Б.К., Стефанік В.І., Серпокрилова Л.С. та ін. (1992): Конспект флори Північної Буковини (судинні рослини). Чернівці. 1-227.
- Ткачик В.П. (1991): Поширення видів родини орхідних (Orchidaceae) у Прикарпатті. - Охорона, вивчення і збагачення рослинного світу. К.: Либідь. 12-22.
- Ткачик В.П. (2000): Флора Прикарпаття. Львів: НТШ. 1-254.
- Токарюк А.І. (2004): До поширення *Galanthus nivalis* L. у Буковинському Прикарпатті. - Екологія. Людина. Суспільство. Збірка тез VII Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. та мол. вчених (13-15 травня 2004 р., м. Київ). К. 65.
- Токарюк А.І. (2005а): *Ophioglossum vulgatum* L. (Ophioglossaceae) у флорі Буковинського Прикарпаття. - Теоретичні та прикладні аспекти інтродукції рослин і зеленого будівництва. Мат-ли V міжнар. наук. конф. мол. досл. К.: Фітосоціоцентр. 52-53.
- Токарюк А.І. (2005б): Вікова структура ценопопуляції *Galanthus nivalis* L. у Буковинському Прикарпатті. - Мат-ли конф. мол. учених-ботаників (6-9 вересня 2005 р.). К.: Фітосоціоцентр. 108-109.
- Токарюк А.І. (2005в): Поширення та стан популяції *Pulsatilla grandis* Wend. (Ranunculaceae) у Буковинському Прикарпатті. - Біорізноманіття Українських Карпат. Мат-ли наук. конф., присвяч. 50-річчю Карп. високог. біол. стаціонару Львівськ. націон. ун-ту імені Івана Франка (Львів, 30 липня – 3 серпня 2005 р.). Львів: ЗУКЦ. 187-191.
- Токарюк А.І., Чорней І.І. (2003а): Нове місцезнаходження *Trautsteinera globosa* (L.) Reichenb. у Буковинському Прикарпатті. - Академік В.І. Вернадський і світ у третьому тисячолітті. Мат-ли Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Полтава: ТОВ “АСМІ”. 241-243.
- Токарюк А.І., Чорней І.І. (2003б): Нові місцезнаходження деяких видів з Червоної книги України у Буковинському Прикарпатті. - Фальцфейнівські читання. Херсон: ХДУ. 347-350.
- Токарюк А.І., Чорней І.І. (2003в): Охорона раритетних ранньовесняних ефемероїдів на території Буковинського Прикарпаття. - Роль природно-заповідних територій у підтриманні біорізноманіття. Мат-ли конф., присвяч. 80-річчю Канівськ. прир. зап. (м. Канів, 9–11 вересня 2003 р.). Канів. 156-157.
- Токарюк А.І., Чорней І.І. (2004): О некоторых редких видах Буковинского Прикарпаття (Черновицкая область, Украина). - Мат-лы VIII Молодежной конф. ботаников в Санкт-Петербурге (17–21 мая 2004 г.). СПб.: СПГУТД. 54.
- Червона книга України. Рослинний світ. К.: УЕ, 1996. 1-608.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Загальський М.М. та ін. (1999а): Флористичні знахідки в Буковинських Карпатах і Прикарпатті. - Наук. вісник Чернів. ун-ту (біологія). Чернівці: ЧДУ. 39: 3-14.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Термена Б.К. та ін. (2001а): Нові відомості про поширення на Чернівецькій судинних рослин з “Червоної книги України” та їх охорона. - Укр. ботан. журн. 58 (1): 78-83.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Токарюк А.І. (2000): Хорологічна характеристика раритетних ефемероїдних геофітів Чернівецької області. - Наук. вісник Ужгор. держ. ун-ту (серія: Біологія). 8: 18-22.

- Чорней І.І., Буджак В.В., Токарюк А.І. та ін. (1999б): Судинні рослини з Червоної книги України на території Буковинського Передкарпаття та їх охорона. - Запов. справа в Україні. 5 (1): 21-25.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Токарюк А.І., Никирса Т.Д. (2001б): Рід *Epiractis* Zinn. (Orchidaceae) у флорі Буковини - хорологічна характеристика. - Наук. вісник Чернів. ун-ту (біологія). Чернівці: Рута. 126: 180-192.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Токарюк А.І., Никирса Т.Д. (2002): Рід *Orchis* L. (Orchidaceae) у флорі Буковини - хорологічна характеристика. - Наук. вісник Чернів. ун-ту (біологія). Чернівці: Рута. 145: 229-238.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Токарюк А.І., Никирса Т.Д. (2003): Рід *Cephalanthera* Rich. (Orchidaceae) у флорі Буковини - хорологічна характеристика. - Наукові основи збер. біотичної різном. Львів: Ліга-Прес. 4: 16-26.
- Чорней І.І., Буджак В.В., Токарюк А.І., Никирса Т.Д. (2004): Рід *Botrychium* Sw. (Ophioglossaceae) у флорі Буковини - хорологічна характеристика. - Наук. вісник Чернів. ун-ту (біологія). Чернівці: Рута. 194: 132-137.
- Чорней І.І., Скільський І.В., Коржик В.П., Буджак В.В. (2001в): Заповідні об'єкти Буковини загальнодержавного значення як основа регіональної екологічної мережі. - Запов. справа в Україні. 7 (2): 73-98.
- Чорней І.І., Токарюк А.І. (2002): Про поширення *Diphysastrum complanatum* (L.) Holub (Lycorodiaceae) на Буковині. - Запов. справа в Україні. 8 (2): 47-48.
- Чорней І.І., Якимчук М.К. (1995): Бруслина карликова (*Euonymus nana* Vieb.) на Буковині. - Зелени Карпати. 3-4: 82-83.
- Шевера М.В. (1989): Критичні таксони роду *Chamaecytisus* Link. флори України. - Укр. ботан. журн. 46 (6): 35-38.
- Шевера М.В. (1991): Поширення видів роду *Chamaecytisus* Link. у Карпатах. - Актуальні проблеми вивчення фітобіоти західних регіонів України. Мат-ли відкритої конф. молодих ботаніків. Львів. 127-129.
- Bauer K. (1890): Beitrag zur Phanerogamenflora der Bukowina und des angrenzenden Teiles von Siebenbürgen. - Öster. Botan. Zeit. Wien. 40: 1-7.
- Dörfler J. (1890): Beiträge und Berichtigungen zur Gefässkryptogamenflora der Bukowina. - Oster. Botan. Zeit. Wien. 4: 1-12.
- Guşuleac M. (1930): Consideraţiuni geobotanice asupra dinului silvestru din Bucovina. - Bull. Fac. de Ştiinţe din Cernăuţi. 4 (2): 310-375.
- Herbich F. (1836): Selectus plantarum rariorum Galiciae et Bucovinae. Czernovici. 1-19.
- Herbich F. (1859): Flora der Bukowina. Leipzig. 1-460.
- Herbich F. (1861): Über die Verbreitung der in Galizien und der Bukowina wildwachsenden Pflanzen. - Verh. k. k. zool.-bot. Gesell. in Wien. 11: 33-70.
- Hormuzaki C. (1911): Nachtrag zur Flora der Bukowina. Czernowitz. 1-42.
- IUCN Red List Categories Prepared by IUCN Species Survival Commission. As approved by the 40th Meeting of the IUCN Council Gland (Switzerland, 30 November 1994). 1994. 1-21.
- Knapp J.-A. (1872): Die bisher bekannten Pflanzen Galiciens und der Bukowina. Wien. 1-267.
- Mosyakin S., Fedoronchuk M. (1999): Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. K. 1-346.
- Pantu Z. (1934): Contribuţiuni nouă la Orchidaceele din România. - Ac. Rom. Mem Sect. St. Bucureşti. Ser. III. 10 (2): 15-46.
- Procopianu-Procopovici A. (1887): Beitrag zur Kenntnis der Gefässkryptogamen der Bukowina. - Verh. der k. k. zool.-bot. Gesell. in Wien. 783-794.
- Procopianu-Procopovici A. (1890): Beitrag zur Kenntnis der Orchidaceen der Bukowina. - Verh. der k. k. zool.-bot. Gesell. in Wien. 186-196.
- Rudolph K. (1911): Vegetationskizze der Umgebung von Czernowitz. - Verh. der k. k. zool.-bot. Gesell. in Wien. 61: 64-117.
- Țopa E. (1928): Contribuţiuni la flora palustră și acvatică din Bucovina. - Bull. Fac. de Ştiinţe din Cernăuţi. 2: 387-393.
- Țopa E. (1936): Fragmente floristice din Bucovina și Basarabia de Nird. - Bull. Grădinii Botanice și al Muzeului Botanic de la Univ. din Cluj. 15: 209-218.
- Zapalowicz H. (1906): Crytyczny przegląd roślinności Galicyi. Cracoviae. 1: 198-200.

ВОДРОСТІ ВОДОЙМ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ “МАЛЬОВАНКА” (ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ)

М.М. Власюк, Е.М. Демченко

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Вступ

Регіональний ландшафтний парк “Мальованка” (РЛП “Мальованка”), що був створений у 1999 р., займає площу близько 16 тис. га. Парк розташований в Полонському та Шепетівському районах Хмельницької обл.

Згідно фізико-географічного районування територія парку належить до двох областей Поліської мішано-лісової провінції – Малого Полісся та Житомирського Полісся. В системі геоботанічного районування територію відносять до двох округів Поліської підпровінції – Малополіського та Коростенсько-Житомирського (Юглічек, 2003).

За роботою Андрієнко зі співавторами (1998), значну площу парку займають знижені перезволожені ділянки. Є ряд водойм, які утворилися внаслідок добування торфу. Через територію протікають річки Дружня, Лізне, Цмівка, які беруть початок на території РЛП, тут також знаходяться озера “Русалчине”, “Лісова пісня”, ставок в с. Савичі, велика кількість струмків та ефемерних водойм (рис.).

На території парку наявні лісовий, лучний та болотний типи рослинності, фрагментарно представлена водна рослинність. Серед лісів парку є як хвойні, так і широколистяні. Дуже різноманітними в парку є болота. За типом живлення переважають евтрофні – трав'яні та трав'яно-мохові. Лісові низинні болота представлені вільшняками. У північній та північно-західній частині зосереджені сфагнові болота, переважно осоково-сфагнові та очеретяно-сфагнові.

Рис. 1. Картошхема регіонального ландшафтного парку “Мальованка”.